

MENNÄÄNKÖ TAAS KÄPYKYLÄN ORAVAPERÄLLE?

Kokemuksia maaseudun hankesuunnittelu- koulutuksesta

Nina Harjunpää

**Kehittämishankeraportti
Maaliskuu 2009**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Harjunpää, Nina	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti			
	Sivumäärä 32	Julkaisun kieli Suomi		
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka			
Työn nimi MENNÄÄNKÖ TAAS KÄPYKYLÄN ORAVAPERÄLLE? Kokemuksia maaseudun hankesuunnittelukoulutuksesta				
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu,				
Työn ohjaaja(t) Lietonen, Raija				
Toimeksiantaja(t)				
Tiivistelmä Maa- ja metsätalousministeriön Maaseutuverkostoyksikkö tilasi hankesuunnittelukoulutuksen, joka on suunnattu maaseudun kehittämisestä kiinnostuneille. Koulutuksen toteutti 15 paikkakunnalla konsortio, johon kuuluivat Seinäjoen ammattikorkeakoulu, Seinäjoen seudun kehittämissyhistys Liiveri ry ja Etelä-Pohjanmaan korkeakouluyhdistys ry. Koulutukset toteutettiin syksyn 2008 ja kevään 2009 välisenä aikana. Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena oli kuvailla Maa- ja metsätalousministeriön Maaseutuverkostoyksikön tilaaman hankesuunnittelukoulutuksen suunnittelun prosessia sekä miettiä sitä, miten aikuisille tarkoitettua hankesuunnittelukoulutusta voidaan parhaiten toteuttaa. Työssä on tutustuttu myös koulutussuunnittelua tukevaan teoria-aineistoon. Kehittämishankkeen tavoitteena on kehittää uusi koulutustuote. Työssä on esitelty koulutussuunnitelman kehittyminen tarjoukseen kirjatusta versiosta eteenpäin. Kehittymistä on esitelty kolmen ensimmäisen koulutustilaisuuden kokemusten perustella. Koulutukset järjestettiin syksyllä 2008 Kuusankoskella, Lappeenrannassa ja Joensuussa. Koulutustilaisuuksissa on käytetty ryhmätyön aiheena kuvitteellista Käpykylän Oravaperää.				
Avainsanat (asiasanat) Maaseutu, kehittäminen, kehittämishankkeet, aikuiskoulutus.				
Muut tiedot				

Author(s) Harjunpää, Nina	Type of Publication Development project report	
	Pages 32	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title LET'S VISIT KÄPYKYLÄ'S ORAVAPERÄ Experiences of a project training for rural developers		
Degree Programme Vocational Teacher Education/		
Tutor(s) Lietonen, Raija		
Assigned by		
Abstract <p>The Rural Network Unit in the Ministry of Forestry and Agriculture ordered a one-day training, organized in 15 different areas around Finland. The aim of the training was to teach people living in rural areas, how to plan a development project. The training was organized by a consortium, the members of which were The Seinäjoki University of Applied Sciences, The Seinäjoki Region Development Association Liiveri and The University Association of South Ostrobothnia. The trainings took place during autumn 2008 and spring 2009.</p> <p>The aim of this study was to describe the process of planning the training. The study focused on the question, what is the best way to organise this kind of training. The study also included an analysis of the theories of education used as material in the planning process. The study described the evolution of the programme of the training. Three training days were used as examples to show the evolution. The training days were organised in autumn 2008 in three different places: Kuusankoski, Lappeenranta and Joensuu. In the training a story of an imagined village Käpykylä's Oravaperä was used as an example.</p>		
Keywords Rural development, development projects, adult education		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO JA TAVOITTEET	2
2 TAUSTA	3
2.1 Maaseudun kehittäminen – lyhyt historia	3
2.2 Hanketyöstä kansalaistaito.....	5
2.4 Hankesuunnittelukoulutuksen pedagoginen teoriapohja.....	7
3 KOULUTUSSUUNNITELUN TOTEUTUS	13
3.1 Tarjoukseen tehty suunnitelma.....	13
3.2 Käytännön järjestelyt.....	16
3.3 Kolme tilaisuutta, tuotekehitys etenee	17
3.3.1 Kuusankoski: Apua, paikalla vain konkareita!.....	18
3.3.2 Lappeenranta: uudella suunnitelmalla	20
3.3.3 Joensuu: parempaan päin.....	21
4 MITÄ OPITTIIN.....	22
LÄHTEET	24
LIITTEET	26
LIITE 1. Koulutuksessa käytetty ryhmätyötehtävä Käpykylän Oravaperä ...	26

KUVIOT

Kuvio 1. Ongelmaperustaisen oppimisen kontekstit ja tutkimuskohteet	10
Kuvio 2. Koulutusrunko	15

1 JOHDANTO JA TAVOITTEET

Maa- ja metsätalousministeriön Maaseutuverkostoyksikkö avasi syksyllä 2008 kilpailutuksen, jonka perusteella se etsi toteuttajaa valtakunnalliselle hankesuunnittelukoulutukselle. Seinäjoen ammattikorkeakoulun (SeAMK) luonnonvarayksikkö Ilmajoelta päätti tehdä koulutuksesta tarjouksen. SeAMK:sta ei löytynyt sopivia kouluttajia, joten se päätti pyytää yhteistyökumppaniksi Seinäjoen seudun kehittämissyhistys Liiveri ry:tä, josta kouluttajaksi kysyttiin toiminnanjohtaja Sinikka Koivumäkeä. Hän kertoi olevansa kiinnostunut, mutta ehdotti, että toiseksi kouluttajaksi pyydetäisiin tämän kehittämishankkeen kirjoittajaa Nina Harjunpäästä Etelä-Pohjanmaan korkeakouluyhdistyksestä. Tarjous jätettiin Seinäjoen ammattikorkeakoulun, Liiveri ry:n ja Etelä-Pohjanmaan korkeakouluyhdistys ry:n yhteisenä. Konsortio tuli valituksi koulutuksen toteuttajaksi.

Hankesuunnittelukoulutus tilattiin järjestettäväksi samansisältöisenä 15 paikkakunnalle. Toteutusajaksi määriteltiin syyskuun 2008 ja kesäkuun 2009 välinen aika. Koulutuksen tarjoajalta edellytettiin koulutuspäivän järjestämisen lisäksi myös www-sivuille talletettavan koulutusmateriaalin tekemistä. Tarjouksessa pyydettiin kuvaamaan mm. koulutuspäivän sisältö.

Koska tarjouksen jättämisen aikataulu oli tiukka, päädyimme käyttämään tarjotun suunnitelman pohjana koulutusrunkoa, jota käyttäen olen toteuttanut vastaavia koulutuksia aikaisemmin yksin, tai yhdessä toisen kouluttajan kanssa. Käytetty runko on lähellä sitä suunnitelmaa, jonka tein Johanna Latvalan kanssa ammatillisen opettajakorkeakoulun opintoihin kuuluvaa opetusharjoitteluumme varten. Harjoittelu toteutettiin JAKK:ssa (maaseudun kehittäjän erikoisammattitutkinto, hankeosio) alkuvuodesta 2007. Sen jälkeen olen kouluttanut nuoriso- ja aikuiskoulutuksen opiskelijoita SeAMK:n Ilmajoen yksikössä keväällä 2008 suurin piirtein samalla sisällöllä. Alun perin suunnitelma perustuu hankesuunnitteluoppaaseen, jonka tein vuonna työskennellessäni

Liiveri ry:n toiminnanjohtajana (Harjunpää 2001). Runko on kehittynyt vuosien mitaan, kiitos kouluttajakollegoiden ja opiskelijoiden.

Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena on kuvailla Maa- ja metsätalousministeriön Maaseutuverkostoyksikön tilaaman hankesuunnittelukoulutuksen suunnittelun prosessia sekä miettiä sitä, miten aikuisille tarkoitettua hankesuunnittelukoulutusta voidaan parhaiten toteuttaa. Työssä on myös tutustuttu koulutussuunnittelua tukevaan teoria-aineistoon. Kehittämishankkeen tavoitteena on kehittää uusi koulutustuote. Työssä on esitelty koulutussuunnitelman kehittymistä tarjoukseen kirjatusta versiosta. Kehittymistä on esitelty kolmen ensimmäisen koulutustilaisuuden kokemusten kautta. Tilaisuudet järjestettiin syksyllä 2008 Kuusankoskella, Lappeenrannassa ja Joensuussa.

2 TAUSTA

2.1 Maaseudun kehittäminen – lyhyt historia

Suomalaisella maaseudun kehittämisellä on pitkät perinteet. Jos unohdetaan esimerkiksi maanviljelysseurojen ja nuorisoseuraliikkeen nousu ja pysytään vain lähihistoriassa, niin uudenlainen maaseudun kehittämisen aalto nousi 1970-luvulla. Silloin alettiin puhua kylätoiminnasta. Tampereen yliopiston *Kylätutkimus 1979 -projekti* oli toimintatukimusta, jossa tutkijat osallistuivat kohdeyhteisönsä elämään. Tavoitteena oli saada asukkaat aktivoitua auttamaan itse itseään. (Hautamäki 1989.) Suomen kyliin perustettiin lyhyessä ajassa satoja kylätoimikuntia huolehtimaan kylien toiminnasta ja edunvalvonnasta. Samaan aikaan alettiin tehdä myös kyläsuunnitelmia.

1990-luvulla alettiin tehdä ensimmäisiä laajempia maaseudun kehittämisohjelmia ja -hankkeita. Esimerkiksi silloinen Vaasan lääninhallitus teetti Seinäjoella sijaitsevalla Helsingin yliopiston maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskuksella (nykyinen nimi on Rura-

lia-instituutti) koko lääniä koskevan maaseudun kehittämisohjelman. Vaasan läänin maaseutupoliittinen ohjelma *Uusi maaseutu* julkaistiin 1991. Se sisälsi vision sekä joukon toimenpide-ehdotuksia Vaasan läänin maaseudun kehittämiseksi. (Vaasan lääninhallitus, 1991). Hannu Katajamäki ja Rauno Kaikkonen (1991) tekivät ohjelmaa varten kerätystä aineistosta laajemman julkaisun, jossa esiteltiin uuden maaseudun elinkeinoja ja maaseudun tarjoamia mahdollisuuksia. Uutta oli se, että Suomessa alettiin puhua maatalouspolitiikan lisäksi myös maaseutupolitiikasta. Maaseudun kehittämisprojekti (1991, 8) määritteli maaseutupolitiikan seuraavasti: ”*Maaseutupolitiikkaa ovat kaikki ne tavoitteet ja toimenpiteet, joilla pyritään parantamaan maaseudun asemaa yhteiskunnassa ja aluerakenteessa. Se on maaseudun ominaislaadusta lähtevää politiikkaa.*”

Iso askel kohti ohjelmaperusteista kehittämistyötä oli, kun laki (1135/93) ja asetus (1315/93) alueiden kehittämisestä astuivat voimaan tammikuussa 1994 (Harjunpää 1995, 22). Uuden aluepoliittisen lainsäädännön tarkoituksena oli edistää alueiden omaehtoista ja tasapainoista kehittämistä. Päätöksentekovaltaa siirrettiin keskushallinnosta maakuntiin. Todellinen maaseudun kehittämishankkeiden nousu nähtiin Suomen liittyttyä Euroopan Unioniin tammikuussa 1995. Silloin siirryttiin selkeästi toimintaavustuksista ohjelmalliseen kehittämistyöhön. Suomalaisesta maaseutupolitiikasta ja maaseudun kehittämisen toimintatavan muutoksesta on tehty useita tutkimuksia ja julkaisuja, esimerkiksi Eero Uusitalo (1994 & 1998) on kirjoittanut aiheesta laajasti.

Tällä hetkellä maaseutua kehitetään mm. Manner-Suomen maaseutuohjelman rahoituksella. Se on Euroopan unionin maaseuturahaston osarahoittama ohjelma, josta voidaan tukea maaseudun kehittämistä monipuolisesti yritystuista kylien investointeihin. Hakijoina voivat olla esimerkiksi yritykset ja yhdistykset. Ohjelma sisältää myös ns. Leader-toimintatavan. Sillä tarkoitetaan maaseudulla toimivia, pääasiassa yhdistyspohjaisia toimintaryhmiä, jotka tekevät oman kehittämisohjelmansa. Ohjelman toimien on oltava Manner-Suomen maaseutuohjelman mukaisia. (Maaseutuverkosto, 2008.) Muita Euroopan unionin osarahoittamia ohjelmia ovat Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteen mukainen EAKR-toimenpideohjelma 2007–2013 sekä Alueellinen kilpailukyky ja työllisyys -tavoitteen mukainen ESR-toimenpideohjelma 2007–2013 (Rakennerahasto-ohjelmat, 2008.) Hankkeita toteutetaan myös kokonaan kansallisin varoin.

2.2 Hanketyöstä kansalaistaito

Mikä on hanke? Se voidaan määritellä tavoitteelliseksi ja järjestäytyneeksi toiminnaksi jonkin asian parantamiseksi, kokeilemiseksi tai aloittamiseksi. Toiminta perustuu suunnitelmaan, jossa määritellään lähtötilanne, tavoitteet ja keinot tavoitteisiin pääsemiseksi. (Harjunpää, 2001.)

Hanke voidaan toteuttaa täysin omalla työllä ja rahoituksella. Mikäli hankkeelle haetaan ulkopuolista rahoitusta, työtä säädellään ohjeilla ja lainsäädännöllä, jotka vaihtelevat eri rahoittajien ja ohjelmien kesken. Osa säädöksistä on rahoituskanavasta riippuen kansallisia, osa Euroopan unionin taseisia. Myös rahoittajan edellyttämä työn edistymisen raportointi ja kustannusten seuranta vaihtelevat.

Hankkeilla – tai komeammalta kalskahtavaa nimitystä käyttäen projekteilla – on todellisuuttaan byrokraattisempi maine. Joskus tuntuu, että hanketyötä halutaan mystifioida: arkipäiväisestä asioiden kehittämisestä ja parantamisesta halutaan tehdä jotakin hienoa ja vaikeaa. Hankesuunnitelman teosta ei tarinoiden mukaan tavallinen ihminen selviä. Viimeistään hankkeen päätyttyä tulee tarkastaja ja perii takaisin kaikki jo maksetut rahat. Lähes kaikilla on työhönsä tai vapaa-aikaansa liittyviä kokemuksia jonkin asian x tavoitteellisesta hoitamisesta tietyssä aikataulussa ja tietyllä rahoituksella. Esimerkiksi rakennushankkeisiin leikkimökeistä pilvenpiirtäjiin kuuluu aina suunnittelua, paperitöitä, lupien ja rahoituksen hankkimista, töiden hoitamista tietyssä järjestyksessä ja tietyssä aikataulussa.

Hankesuunnitelma on yksinkertaisuudessaan paperi, josta selviävät mm. tekijät, tavoitteet, toteuttamistapa, kustannukset ja aikataulu. Lyhyesti: kuka tekee, missä, miksi, koska ja mitä se maksaa. Rahoitushakemus tehdään rahoittajan toivomassa muodossa ja yleensä rahoittajan lomakkeelle. Rahoituspäätös on dokumentti, jossa rahoittaja ja hankkeen toteuttaja(t) sitoutuvat tekemään lupaamansa asiat. (Harjunpää, 2001.) Suo-

nessa on vuosien mittaan ehditty toteuttaa tuhansia onnistuneita hankkeita, joiden rahoittajat ja toteuttajat ovat tyytyväisiä lopputuloksiin.

Hankkeet ovat hyvä tapa vaikuttaa asioihin. Hankerahoituksella voi kehittää omaa elinympäristöään, elinkeinoaan tai omaa yritystään. Kyse on henkilölle tai ryhmälle tärkeiden asioiden muuttamisesta paremmiksi. Tieto on valtaa: se, joka osaa toimia hankemaailmassa, voi vaikuttaa omaan elinkeinoonsa, elinolosuhteisiinsa ja siten hyvinvointiinsa. Liiveri ry:ssä on sen toiminnan alusta lähtien painotettu sitä, että hanketyö on kansalaistaito. Työskennellessäni yhdistyksen toiminnanjohtajana sen perustamisvaiheessa ensimmäinen oma hankkeemme oli käynnistää koko seutukunnan kattava hankesuunnittelukoulutus. Sen jälkeen koulutusta jatkettiin kyläilloissa ja pienryhmissä tai toimiston pöydän ääressä, kädestä pitäen. Hankesuunnittelun tueksi tehtiin ohjemonisteita, joista myöhemmin jalostettiin hankesuunnitteluopas. Työkaluja maaseudun kehittäjille -oppaassa (Harjunpää, 2001) kerrottiin arkisella kielellä ja vaihe vaiheelta, mitä asioita hankesuunnitteluun liittyy ja mitä pitää muistaa ottaa huomioon. Kansalaistaidon korostaminen on näkynyt Liiveri ry:n toiminnassa koko ajan. Yhdistys esimerkiksi julkaisi joulukuussa 2008 DVD:n, jossa opetetaan hankesuunnittelua. Sitä varten on haastateltu mm. hankkeiden vetäjiä ja hallinnossa työskenteleviä henkilöitä, jotka kertovat hanketyöstä ja omasta roolistaan siinä. Yhdistyksen motto: hankesuunnittelusta kansalaistaito, on kirjattu myös yhdistyksen kehittämisohjelmiin. (Liiveri ry, 2008.)

Kauppila et al (2008, 156) toteavat jälkimodernissa muuttuvassa maailmankylässä elämisen ehtona olevan jokaisen kansalaisen mahdollisuus osallistua oikeuksista, velvollisuuksista ja asioihin vaikuttamisen mahdollisuuksista käytävään keskusteluun. Kansalaisten tärkeitä taitoja ovat heidän mukaansa keskustelun, kirjoittamisen, kuuntelemisen ja perustelemisen taidot. Tärkeää on myös oppia hahmottamaan syy-seuraus -suhteita ja seuraamaan kriittisesti yhteiskunnassa tapahtuvaa toimintaa (emt. 156.)

2.4 Hankesuunnittelukoulutuksen pedagoginen teoriapohja

Mitä tehdä, kun edessä on pitkä lista asioita, jotka on opetettava joukolle vieraita ihmisiä ja aikaa on noin seitsemän tuntia?

Hankesuunnittelukoulutukseen osallistuva ryhmä tapaa aamulla ensimmäisen kerran, eikä tapaa koulutuspäivän jälkeen toisiaan uudelleen, ainakaan samalla kokoonpanolla ja samasta syystä. Etätehtäviä ei voi antaa, koska toista koulutuskertaa ei ole, eikä koulutuksen järjestelyissä ole varauduttu etätehtävien tarkastamiseen tai palautteen antamiseen.

Koulutettavien ryhmä on heterogeeninen monella eri tavalla: osallistujilla on erilaiset ammatilliset ja koulutukselliset taustat, heidän tietonsa hanketyöstä vaihtelevat, osa hakee hankeosaamista työhönsä, osa vapaa-ajan (esim. järjestötoiminta) tarpeisiin. Osallistujien toiveet ovat korkealla. Käsiteltävän asian pitää olla riittävän selkeää, jotta hankesuunnitteluun ensimmäistä kertaa tutustuvat pysyvät mukana. Koulutuspäivässä pitää olla riittävästi uusia näkökulmia ja virikkeitä, jotta asiaa paremmin tuntevat jaksavat olla paikalla. He ovat kriittisiä ja haluavat kuulla jotakin uutta.

Maaseudun kehittäjät käyttivät 1990-luvulla käsitettä ”laskeutuvat pääomat” (Mäki, 1998). Sen mukaan ulkoapäin tuotu ja annettu tieto ja kehittämistarpeet eivät jääneet elämään kylässä. Jotta kehittämistyössä saadaan tuloksia, täytyy kohderyhmän olla aktiivisesti toiminnassa mukana. Osallistujia opetetaan onkimaan, ei jaeta kaloja. Tämä ajatus on taustalla hankesuunnittelukoulutuksen toteutuksessa: osallistujat tuovat oman osaamisensa ja kokemuksensa mukanaan ja ryhmässä löydetään erilaisia tapoja lähestyä hankesuunnittelua.

Jari Metsämuurosen (1997, 21–22) mukaan omaehtoisessa opiskelussa on kyse siitä, että opiskelija haluaa itse saada tietoja ja taitoja. Opetuksen kannalta on tärkeää mie-

lenkiinnon herättäminen. Sitä voi syntyä kahdesta suunnasta: 1) henkilön spontaani mielenkiinnon syntyminen jotakin asiaa kohtaan tai 2) mielenkiinto syntyy toiminnasta. (emt. 28 – 29.) Metsämuuronen (emt. 286–287) pohtii tutkimuksessaan, että motivoitumisen ja omaehtoisen oppimisen kannalta ajatellen oppiaineet pitäisi opetuksessa saada niin harrastuksen omaisiksi kuin mahdollista. Silloin on keskeistä, että opettajan pitää itse olla innostunut ja harrastunut opettamastaan asiasta. Silloin opettaja tietämättään painottaa niitä motiiveja, jotka innostavat muitakin.

Saara Repo-Kaarenton (2007, 20–22) mukaan aikuisopiskelijoilla on yleensä ennakoon runsaasti kokemusta ja näkemystä käsiteltävästä aiheesta. Opiskelija voi jopa ylittyä siitä, mitä kaikkea hän tietää ja osaa kun tämä piilossa oleva osaaminen tulee koulutustilanteessa hänelle näkyväksi. Pienryhmäkeskusteluissa koko ryhmä saa tiedon käyttöönsä.

Hankesuunnittelukoulutuksien osallistujilla on työhönsä tai vapaa-aikaansa liittyviä kehittämistarpeita, ongelmia, joihin he haluavat etsiä uusia ratkaisuja. Koulutuksen tavoitteena on hanketyössä tarvittavan osaamisen ja taitojen lisääminen. Toisaalta osallistujat edustavat paikallista asiantuntijuutta, osaamista ja verkostoja, joita osallistujat voivat käyttää hyödykseen senkin jälkeen, kun muualta tulleet kouluttajat lähtevät pois. Koulutuksen tavoitteena pitää olla paikallisen osaamisen ja verkostojen tukeminen.

Ongelmaperustainen oppiminen (problem based learning, PBL) on koulutus- ja oppimiskulttuurin strategia, jonka tavoitteena on koulutuksen ja työelämän osaamisvaatimusten yhteensovittaminen koulutusprosessissa. Teoreettisilta lähtökohdiltaan se perustuu kognitiiviseen, kontekstuaaliseen ja kokemukselliseen oppimiseen sekä ryhmässä tapahtuvaan kollaboratiiviseen oppimiseen. Oppimista tapahtuu, kun aktiiviset, itseohjautuvat oppijat ratkaisevat yhdessä ongelmia. Samalla he tutkivat oman ajattelunsa ja toimintansa taustalla olevia uskomuksia ja olettamuksia, pohtivat ilmiötä kuvaavia teoreettisia selityksiä ja rakentavat näin henkilökohtaista tietoa ja ymmärtämistään. Oppimis- ja ongelmanratkaisuprosessia ohjataan ryhmäistunnoissa. Lisäksi opiskelijalta edellytetään itsenäistä tiedonhankintaa ja opiskelua. Ryhmän työskentely perustuu dialogisuuteen ja diskursiivisuuteen. Ryhmä tarjoaa mahdollisuuden monipuoliseen teoreettis-

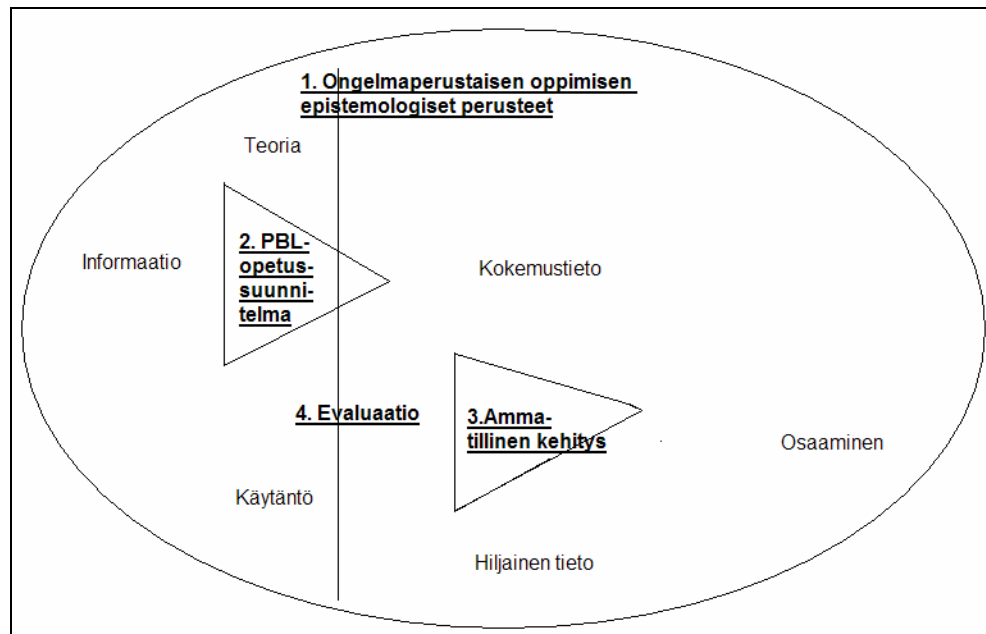
ten ja käytännön ongelmien käsittelyyn. Lisäksi ryhmä antaa osallistujille heijastuspintaa oman kriittisen reflektion prosesseille. (Karila & Nummenmaa 2002, 25–26.)

Ongelmaperusteisessa oppimisessa oppiminen alkaa ongelmista, jotka ovat peräisin työelämän ja yhteiskunnan todellisuudesta. Ryhmän ”monitieteellisyydelle” – tässä tapauksessa sille, että opiskeluryhmän jäsenien taustat ja kokemusmaailmat ovat erilaisia – annetaan arvoa. Arvoa annetaan myös asiantuntijuuden jakamiselle ja reflektoinnille. Opiskelussa korostuu oppimiskumppanuus. Palautteen antaminen ja saaminen ovat tärkeitä oppimisprosessin osia. Tiedon hankkiminen ja sen jakaminen tuottavat yhteisvaikutuksena syvällistä oppimista ammatillisen osaamisen kehittymistä varten. (Poikela & Nummenmaa 2002.) Koulutuksen tehtävänä on (emt. 41) opettaa ”lukemaan” ammatin kontekstia ja moniulotteista työn muodostamaa tietoympäristöä, johon kuuluu myös hiljainen tieto. Tässä tapauksessa tavoitteena on oppia näkemään hankemaailman pelikentän hallitsemisessa tarvittavaa tietoa: ketkä ovat pelaajia, mikä on peliväline ja mitä ovat pelin säännöt.

Tutkimusten mukaan (Coles 1999, 352) opinnoissaan menestyvät sellaiset opiskelijat, jotka elaboroivat tietoa, eli huomaavat tiedon eri alueiden väliset yhteydet. He menestyvät tietoja mittaavissa kokeissa parhaiten. Lisäksi he pystyvät hyvin muistamaan ja käyttämään tietojaan uudentilanteissa. Coles (1999, 353–356) jakaa kontekstuaalisen oppimismallin kolmeen osaan, johon kuuluvat oppimisen konteksti, tieto ja tilaisuudet tiedon käsittelyyn. Elaboroitunut oppiminen edellyttää, että opiskelijoilla on oppimiselleen konkreettinen kehys eli konteksti, jonka he saavat kokemuksistaan. He tarvitsevat kiinnekohtia, joihin voivat liittää uutta, usein abstraktia tietoa. Opiskelija voi koota tietoa itse, tai se tarjotaan hänelle esimerkiksi luennoimalla. Ammatinharjoittamiseen liittyvän tiedon oppiminen on suurelta osin vaistonvaraista eivätkä ammatissa toimivatkaan ole siitä aina tietoisia. Siihen kuuluu paljon muutakin kuin muodollista tietoa. Jotta elaboroituminen voi tapahtua, opiskelijoiden on pystyttävä näkemään teorian ja käytännön liittyminen yhteen. Elaboroituminen tapahtuu yksilötasolla, mutta sitä voi tapahtua myös ryhmätyöskentelyssä. (Coles 1999, 353–356.)

Poikelan ja Nummenmaan (2002, 46–47) mukaan oppimisen prosessit kantavat koulutuksen ja työn välillä ensin kouluoppimisen kontekstissa. Sitä seuraavaa noviisin osaa-

misen tasoa voi jo hyödyntää työelämässä. Päteväksi ammattilaiseksi päädytään lopulta ammatissa kehittyen ja työssä oppien. Ei riitä, että oppimista tapahtuu työn ja koulutuksen välillä, oppimistuloksia tarvitaan myös yhteiskunnan sivistyksellisiin ja ammatillisiin tarpeisiin. Poikela ja Nummenmaa kuvaavat ongelmaperustaisen oppimisen konteksteja ja tutkimuskohteita kuviolla 1.

KUVIO 1. Ongelmaperustaisen oppimisen kontekstit ja tutkimuskohteet (Poikela & Nummenmaa (2002, 47))

Tieto ja osaaminen rakentuvat monimutkaisista yhteyksistä ja verkostoista, eivät yksittäisistä tiedon palasista. Oppiminen on luonteeltaan kumulatiivista ja rakentuu aikaisemman tiedon pohjalle. Lähtökohtaisesti kyse on konstruktivistisesta oppimiskäsityksestä ja kokemuksellisesta oppimisesta.

Humanistiseen oppimiskäsitykseen perustuva kokemuksellisen oppimisen malli korostaa oppimiskokemusten reflektointia ja itseohjautuvaksi kasvamista. Oppijan oman toiminnan rooli korostuu, ja opettaja on lähinnä oppimisprosessin kättilö tai fasilitaattori. Tämän teoriasuunnan edustajat eivät suosi opetusprosessin pitkälle menevää suunnittelua, vaan enemmän pohditaan oppimisprosesseja. (Rauste-von Wright et al 2003, 199–200.) Rauste-von Wright et al (emt, 199–200) lainaavat kokemuksellisen oppimisen teoreetikko Kolbea (1984), joka erottaa neljä oppimisen orientaatiota:

1. Konkreettinen kokeminen, jossa ovat etualalla henkilökohtaiset kokemukset ja tunteet.
2. Abstrakti käsitteellistäminen, jolle on ominaista systemaattinen ajattelu ja ongelmanratkaisu.
3. Reflektiivinen havainnointi, joka keskittyy monipuoliseen kokemusten ja tilanteiden reflektointiin.
4. Aktiivinen kokeilu, jossa käytännön toiminta ja ihmisiin tai tilanteisiin vaikuttaminen korostuu.

Liittämällä nämä orientaatiot yhteen, saadaan kokemuksellisen oppimisen sykli: ”kokemukset → reflektointi → käsitteellistäminen → aktiivinen kokeilu”. (emt. 200.)

Konstruktiivisen oppimiskäsityksen mukaan tieto on aina yksilön tai yhteisöjen itsensä rakentamaa, ei tietäjästään riippumatonta objektiivista heijastumaa maailmasta. Oppija ei ole tyhjä astia vaan oppiminen on aktiivista kognitiivista toimintaa, jossa oppija tulkitsee havaintojaan ja uutta tietoa aikaisempien tietojensa ja kokemustensa pohjalta. (Tynjälä 2000, 37–38.) Oppimista ei tarkastella vain yksilöllisenä vaan myös sosiaalisena prosessina. Tiimi- ja projektityöskentelyn on todettu lisäävän työelämässä tuotannollis-taloudellista tehokkuutta ja siksi ryhmätyön taitoja pidetään jo sinänsä keskeisinä oppimisen tavoitteina. (emt. 148–149.)

Saara Repo-Kaarenton (2007, 24–25) mukaan ryhmässä opitaan paremmin, koska opiskeluryhmät tarjoavat jäsenilleen sosiokognitiivisia ristiriitoja. Henkilö huomaa, kuinka oma ja toisen ajattelu ja käsitykset poikkeavat ja näiden erojen vertailu voi innostaa oppimaan uutta. Myös ryhmän yhteinen tavoite motivoi, koska kaikkia ryhmän jäseniä tarvitaan sen saavuttamiseksi. Toisten tuki myös kannustaa ja lohduttaa: ryhmän oppimista edistävä vaikutus perustuu oppimisprosessin emotionaalisuuteen. Hyväntahtoinen oppimisilmapiiri helpottaa oppimista. Yhteiseen työskentelyyn ja vuorovaikutukseen uskalletaan paremmin heittäytyä, jos opiskelija voi luottaa siihen, että opettaja ja muut opiskelijat tahtovat toisilleen hyvää. (emt. 56.)

Ryhmätyötä ei voi käyttää vain vaihtelun tarjoajana puuduttavaan päivään. Ryhmätyön suunnittelun kannalta on tärkeintä miettiä, mihin kohtaan opetusta se sopii parhaiten.

Tehtävänannossa on mietittävä, ratkovatko kaikki ryhmät samaa ongelmaa vai eri ongelmia. Työtä käynnistettäessä tarvitaan selkeät ohjeet liittyen mm. aikatauluun, tehtävän sisältöön, tiloihin ja työn raportointiin. Toteuttamisvaiheen aikana ohjaajan on syytä seurata, että ryhmät ovat ymmärtäneet tehtävän oikein, ja että työ etenee. (Aarnio et al 1991, 162–163.)

Ryhmän koko vaikuttaa työn tehokkuuteen. Jos tehtävä edellyttää erilaisia tietoja ja taitoja, ja jos työskentelyltä odotetaan konkreettisia tuloksia, on 4–6 henkilön ryhmä sopiva. Tehtävänä voi olla esimerkiksi ongelman ratkaisu tai tapauskertomuksen käsittely. (Vuorinen 2005, 97–99.)

Hankesuunnittelukoulutuksen rungon suunnitteluun on vaikuttanut myös Engeströmin (1987) esittelemä täydellinen oppimisprosessi. Koska hankesuunnittelun opiskelussa on yksinkertaisimmillaan kyse yhden ”prototyypin” (hankesuunnitelmalle annetun mallin) varioimisesta, siltä osin voidaan puhua Engeströmiä mukaillen täydellisen oppimisprosessin mallista. Myös Engeström korostaa ryhmän merkitystä ja yhdessä oppimista.

Engeström (1987) määrittelee *täydellisen oppimisen* oppimiseksi, joka johtaa korkealaatuiseseen tietoon, ennen kaikkea opittavan aineksen itsenäiseen hallintaan ja kykyyn soveltaa sitä uusissa tilanteissa. Tässä prosessissa oppilas on tutkija, joka etsii yleispätevää ja toimivaa selitysmallia jollekin ilmiökokonaisuudelle, koettelee tätä muodosta- maansa mallia käytännössä ja korjaa sitä. Kukin prosessin osatekijä edellyttää opiskeli- joilta oppimistekoja eli opittavan asian työstämisen muotoja. Täydellisen oppimisen osatekijät ovat:

1. motivoituminen,
2. orientoituminen,
3. sisäistäminen,
4. ulkoistaminen,
5. arviointi ja
6. kontrolli.

Opetuksen tarkoituksena on saada aikaan korkealaatuista, täydellistä oppimista. Jotta opettaja voisi auttaa oppilaita tehokkaasti oppimisen vaiheistamisessa, hänen on Engeströmin (1987) mukaan oltava tietoinen siitä, mikä tehtävä eli funktio hänen opetuksel- laan on kussakin vaiheessa oppilaan oppimistyöskentelyn kannalta. Onko kyse uuden

tiedon välittämisestä, entisen kertaamisesta tai vahvistamisesta vai kenties oppilaan motivoimisesta. Opettaja ei käy listaa läpi mekaanisesti tai luetellussa järjestyksessä. Opetukselliset tehtävät ovat mielekkäitä liittyessään jonkin aiheen opetukselliseen kokonaisuksittelyyn.

3 KOULUTUSSUUNNITELUN TOTEUTUS

3.1 Tarjoukseen tehty suunnitelma

Maa- ja metsätalousministeriön Maaseutuverkostoyksikkö järjesti syksyllä 2008 kilpailutuksen maaseudun kehittäjille tarkoitetun hankesuunnittelukoulutuksen toteuttamisesta. Tarve koulutuksen järjestämiseen oli tullut Työ- ja elinkeinokeskuksista (TE-keskuksista) ja Leader-toimintaryhmiltä. Hankesuunnittelukoulutus toteutettiin samansisältöisenä 15 paikkakunnalla syyskuun 2008 ja kesäkuun 2009 välisenä aikana. Koulutuksen toteuttajalta edellytettiin koulutuspäivien järjestämisen lisäksi myös Maaseutuverkostoyksikön www-sivuille talletettavan koulutusmateriaalipaketin tekemistä.

Koulutuksen järjestäjäksi valittiin kilpailutuksen perusteella Seinäjoen ammattikorkeakoulun, Seinäjoen seudun kehittämisyhdistys Liiveri ry:n ja Etelä-Pohjanmaan korkeakouluyhdistys ry:n muodostama konsortio. Kouluttajina toimivat Liiveri ry:n toiminnanjohtaja Sinikka Koivumäki ja Etelä-Pohjanmaan korkeakouluyhdistys ry:n erikoissuunnittelija Nina Harjunpää, joka on tämän kehittämishankkeen kirjoittaja.

Konsortion Maaseutuverkostoyksikölle jättämässä tarjouksessa kerrottiin, että koulutuksessa käydään läpi hyvän kehittämishankesuunnitelman sisältö, suunnitteluprosessi ja siinä tarvittavia välineitä. Tarjoukseen jätetyssä suunnitelmassa korostettiin hankemaa ilman pelikentän ja pelivälineiden tuntemisen tärkeyttä: tieto tuo valtaa ja osaamista vaikuttaa omiin elinmahdollisuuksiin. Hankeosaaminen ei ole salatiedettä vaan kansa-

laistaito. Suunnitelmassa kerrottiin, että koulutuksessa asiat kerrotaan inhimillisesti, perustaen opetus kouluttajien omiin kokemuksiin ja koettuun tietoon. Tavoitteena oli, että kouluttajien kieltä ja esitystapaa on helppo ymmärtää.

Koulutuspäivän tavoitteena oli innostaa kokeilemaan, miltä hankkeen suunnittelu tuntuisi. Koulutuksessa ei maalailtu yltiöpositiivisia kuvia hanketyön ihanuudesta mutta kerrottiin hanketyön tuomista mahdollisuuksista. Tavoitteena oli, että kotiin lähtevillä olisi hyvä ja innostunut olo. Koulutus oli tarkoitus antaa käsitys yleispätevästä hankesuunnittelun polusta, jota voi soveltaa hakemuksissa eri rahoittajille. Suunnittelussa korostui tilaajan toiveen mukaisesti maaseudun kehittämisen näkökulma. Lisäksi koottiin tarjouspyynnön mukaisesti materiaalipaketti, joka sisälsi mm. tiedonhankintavinkkejä sekä hankesuunnitelman tarkastuslistan. Materiaalipaketin tarkoitus oli olla koulutuspäivän sisältöä täydentävä aineisto. Lisäksi osallistujilla oli koulutuksen jälkeen mahdollisuus tilata Liiveri ry:n hanketoteutuksen DVD:tä. Siitä voi kerrata hankesuunnittelun tärkeimmät kohdat sekä saada vinkkejä hanketoteutukseen ja -arviointiin.

Koulutuspäivän runko kuvattiin tarjouksessa seuraavasti:

Pysäkit ja arvioidut pysähtymisajat:

1. Lähtöruutu, taustafilosofointia

Mikä on hanke?

Miksi hanketta tarvitaan?

Mitä on kehittäminen?

Entä jos kehitettävät eivät haluakaan kehittyä – sitouttaminen ja innostaminen

Hanke vai toiminta-avustus?

2. Hanke välineenä

Eri hanketyypit (koulutus-, yleinen-, yritys-...)

Eri rahoituskanavia ja rahoittajia (hyvin lyhyesti, tavoitteena mielikuva siitä, että realistisia vaihtoehtoja löytyy).

3. Kaiken takana on hyvä suunnitelma

Hankkeen tausta ja suunnittelun aloitus: mikä on kehitettävä asia, keitä kaveriksi, tiedotus ja sitouttaminen, yhteydet rahoittajiin.

Tiedonhankinta: mitä tietoa tarvitaan, mistä sitä saa?

Tavoitteet: realismi, arvioitavuus, osatavoitteet, aikataulutus.

Keinot: mitä konkreettista pitää tehdä, jotta tavoitteeseen päästään?

Tulokset: mitä tuloksia odotetaan ja, miten niiden toteutumista voidaan mitata?

Tiedottaminen: miksi pitää tiedottaa ja kenelle?

Tekijät ja muut resurssit: mitä on, mitä tarvitaan?

Kriittiset kohdat ja niihin varautuminen (esim. sopimukset)

Kustannusarvio ja rahoitussuunnitelma.
Hankesuunnitelmasta rahoitushakemukseksi.

4. Hakijan vastuista ja velvollisuuksista

Raportoinnit ja seurannat; lomakkeita vai jotakin muuta? Esim. sosiaalinen tilinpito.

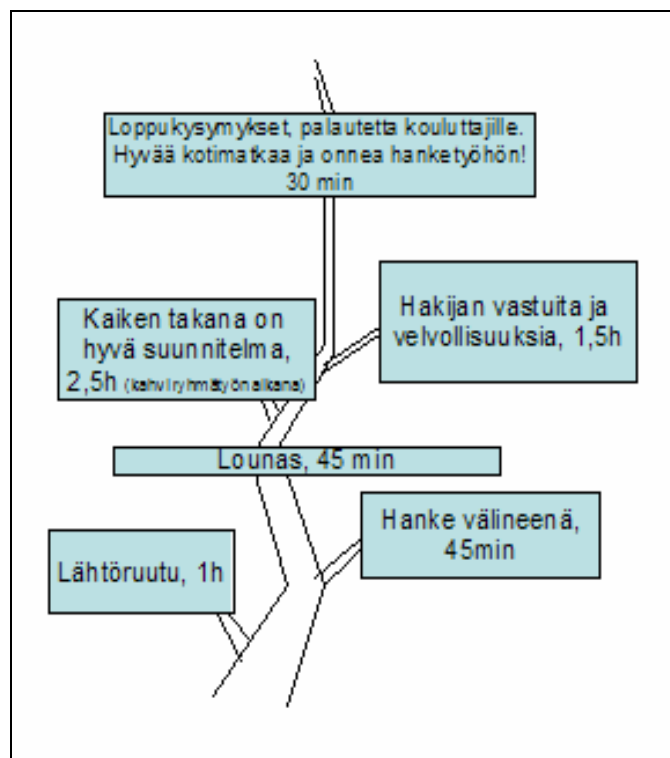
Talous.

Tarkastukset ja valvonnat.

Hankkeella kerätyn tiedon hyödyntäminen: Onko elämää hankkeen jälkeen?

Oppimisprosessi ja hanketyön nautinnot.

Koulutuksen polku muodostui neljästä pysäkestä, jotka esitettiin kuviona. Kuvioon oli arvioitu myös pysähtymisajat.

KUVIO 2. Koulutusrunko

3.2 Käytännön järjestelyt

Konsortion tarjouksen valinnan varmistuttua Maaseutuverkostoyksikkö järjesti 18.9.2008 aloituspalaverin, jossa vielä käytiin läpi koulutuksen tavoitteita ja sovittiin käytännön järjestelyistä. Samalla suunniteltiin ensimmäisiä versioita lehti-ilmoituksista ja Maaseutuverkostoyksikön www-sivuille tehtävästä koulutuksen kuvauksesta. Kiire oli melkoinen, sillä ensimmäinen koulutuspäivä oli sovittu pidettäväksi Kuusankoskella 25.9.2008, siis viikon kuluttua! Sitä ennen oli myös koottava aineisto koulutuspäivää tukevaan materiaaalipakettiin ja monistettava se.

Koulutuspäivien järjestelyissä osapuolten roolit sovittiin karkeasti seuraavasti:

- Seinäjoen ammattikorkeakoulun edustaja (Anna Tall) sopii paikallisen TE-keskuksen kanssa, koska ja missä koulutuspäivä järjestetään.
- TE-keskus kerää osallistujien ennakkoilmoittautumiset sekä hoitaa tilavarauksen ja markkinoinnin.
- Markkinointimateriaalin (lehti-ilmoituksen teksti, www-sivujen teksti) tulee konsortiolta. Paikalliset toimintaryhmät auttavat markkinoinnissa omille asiakkailleen.
- Koulutuspäivänä paikalle ilmestyvät Koivumäki ja Harjunpää ammattikorkeakoululla monistetun koulutusmateriaalipaketin kanssa.
- Kustannukset maksaa Maaseutuverkostoyksikkö.
- Koulutuksista kerätään palaute.
- Kouluttajat tuottavat koulutusta tukevan materiaaalipaketin, joka julkaistaan Maaseutuverkostoyksikön www-sivuilla.

Maaseutuverkostoyksikön edustaja arvioi aloituspalaverissa, että koulutustilaisuuksiin osallistuu kerralla 10–70 henkilöä. Tarjouspyynnön mukaan koulutuksen kohderyhmään kuuluu pääasiassa henkilöitä, joille hankesuunnitelmien tekeminen on uutta ja hanketyö

vierasta. Heidän pitäisi koulutuspäivän perusteella saada käsitys hankesuunnitelman tekemisen kokonaisuudesta.

Maaseutuverkostoyksikön edustajien kanssa sovittiin, että kouluttajat saavat listan koulutukseen ilmoittautuneista vähintään kaksi päivää ennen koulutustilaisuutta. Näin kouluttajilla on mahdollisuus tietää etukäteen osallistujamäärä ja taustaorganisaatioiden perusteella saada jotakin kuvaa siitä, millainen joukko koulutukseen on tulossa. Osallistujien hankeosaamisen tasoa ei kysytä ilmoittautumisen yhteydessä.

Koska ryhmän koko ja osaamisen taso vaihtelevat ja aikaa koulutuspäivänä on vain rajallisesti, päädyttiin tarjouksessa siihen, että kouluttajia on kaksi. Kaksi kouluttajaa mahdollistaa suurenkin joukon osallistamisen vuorovaikutteiseen oppimiseen. Luennoinnin lisäksi on mahdollista toteuttaa ryhmätyö sekä työstää koko ryhmän kanssa ratkaisuja hankesuunnittelun kysymyksiin. Koulutuspäivän aikana teoria ja käytäntö käyvät jatkuvaa vuoropuhelua.

Aloituspalaverissa sekä Maaseutuverkostoyksikkö että Seinäjoen ammattikorkeakoulu esittivät toiveinaan, että koulutuksen aluksi esitellään aina molemmat organisaatiot. Tätä varten kouluttajille toimitettiin esittelykalvot.

Maaseutuverkostoyksikkö ja Seinäjoen ammattikorkeakoulu tekivät sopimuksen koulutuksen toteuttamisesta. Lisäksi Seinäjoen ammattikorkeakoulu teki erilliset sopimukset Seinäjoen seudun kehittämissyhdistys ry:n ja Etelä-Pohjanmaan korkeakouluyhdistys ry:n kanssa.

3.3 Kolme tilaisuutta, tuotekehitys etenee

Seuraavassa esitellään koulutuspäivän rungon hioutumista syksyllä 2008 järjestetyn kolmen ensimmäisen koulutuspäivän aikana. Koulutuspäivät järjestettiin Kuusankoskella, Lappeenrannassa ja Joensuussa.

3.3.1 Kuusankoski: Apua, paikalla vain konkareita!

Kaakkois-Suomen TE-keskus ja Maaseutuverkostoyksikkö olivat jo hyvissä ajoin sopineet koulutuspäiväksi 25.9.2008 olettaen, että koulutuksen kilpailutus sujuisi nopeammin, kuin mitä se sitten käytännössä tapahtui. Aikaa koulutuksen markkinointiin oli vain muutama päivä. Saimme osallistujaluettelon päivää aikaisemmin. Suurin osa koulutukseen ilmoittautuneista 20 henkilöstä oli toimintaryhmien toiminnanjohtajia ja muita työntekijöitä, joista Koivumäki tunsu suurimman osan. Lisäksi koulutukseen oli ilmoittautunut viisi paikallisen TE-keskuksen työntekijää. Paikan päällä selvisi, että meille tuntemattomatkin osallistajat olivat hankekonkareita. Tiedotus ei ollut onnistunut: osaluuli tulevansa ”byrokratiasulkeisiin” kuuntelemaan uusimpia lainsäädännön muutoksia ja maaseutuohjelman toteuttamiseen liittyviä ohjeita. Toinen puoli joukosta tuntui tulleen paikalle säälistä tuttua kouluttajaa kohtaan, koska ”oikeaan” kohderyhmään kuuluvia ilmoittautuneita oli ollut niin vähän. Varsinaisia ”hankenoviiseja” paikalla ei ollut ainuttakaan.

Toteutimme koulutuspäivän suurin piirtein sillä rungolla, mikä oli jätetty tarjoukseen. Painotimme hanketyön ja kehittämisen filosofiaa, ei paikalla olijoille tuttua hankesuunnittelun tekniikkaa. Olimme itse paljon äänessä ja käytimme paljon kalvoja ja muuta materiaalia. Palaute oli pääosin positiivista, kannustavassa hengessä. Monessa palautteessa todettiin kutakuinkin niin, että kouluttajat selvisivät hyvin, sisältö oli ihan hyvä, mutta osallistajat olivat vääriä. Teettämästämme ryhmätyöstä (Oravaperä esitellään tarkemmin myöhemmin, kts. liite 1) pidettiin ja osa kertoi käyttävänsä esiteltyä menetelmää jatkossa vetäessään koulutuksia omassa työssään. Hyvänä pidettiin myös sitä, että viranomaiset ja toimintaryhmien työntekijät olivat osallistuneet ryhmätöihin tasavertoisina ja oppineet tuntemaan toisiaan paremmin. He kertoivat koulutuspäivän olleen hyvä tyky-päivä.

Ryhmän rakenteesta johtuen päivä oli kouluttajille jännittävä. Meitä mietitytti etukäteen, mitä voimme tarjota ihmisille, joiden hankeosaaminen ja työkokemus on vähintäänkin samalla tasolla kuin meillä itsellämme. Päivä tuntui seitsemän tunnin yhtäjaksoiselta arvioinnilta. Koulutuspäivän jälkeen käytimme pitkän junamatkan lähes koko-

naan kokemustemme ja saadun palautteen analysoimiseen. Päätimme rakentaa koulutuspäivän rungon uudestaan. Päätimme varautua erityisesti siihen, että koulutukseen ei jatkossakaan osallistuisi koulutuksen tilaajan etukäteistiedon mukaisia henkilöitä, joille hanketyö on uutta. Päätimme vähentää mukana kannettavan oheismateriaalin määrää, luennoida vähemmän ja rakentaa tulevat koulutustilaisuudet enemmän ryhmän varaan. Päätimme ottaa riskin ja luottaa siihen, että ryhmä kantaa. Myös etukäteismarkkinointia päätettiin terävöittää ja korostaa lehti-ilmoittelussa, ettei koulutus liity maaseutuohjelman säädöksiin ja menettelyihin.

Kuusankosken tilaisuuden käytimme työpäivän verran aikaa uuden ohjelmarungon laatimiseen ja sen suunnitteluun, miten ja missä rooleissa itse jatkossa toimimme koulutuspäivän aikana. Runko muotoutui alkuperäistä väljemmäksi. Ohjelman ytimenä oli jo Kuusankoskella käytetty ryhmätyötehtävä, jossa seikkaillaan kuvitteellisella Käpykylän Oravaperällä. Koulutuksessa jaetaan kaikille osallistujille kylästä A4:n pituinen tarina, jossa kerrotaan tietoja kylän väestö- ja elinkeinorakenteesta. Yhteinen, kaikkien yhtä hyvin (ja huonosti) tuntema kylä helpottaa ja nopeuttaa ryhmätöiden aloittamista ja purkamista. Tällä menetelmällä voi myös hillitä niitä innokkaita, jotka haluaisivat ryhmätyössä käsitellä vain omaa hankeideaansa. Kaikki osallistujat ovat tasa-arvoisia. Ryhmä voi valita, keitä kyläläisiä he ovat ja mitä asiaa he haluavat kehittää. Leikkiin kuuluu, että he edustavat jotakin kylä ryhmää, esimerkiksi yhdistyksen hallitusta, lasten vanhempia tai jotakin ammattiryhmää. Ryhmätehtävien välissä käydään läpi lyhyitä teoriaosuuksia, joiden jälkeen palataan taas kylälle kokeilemaan yhdessä opittua ”käytännössä”.

Hankemaaailma on täynnä tarinoita: mitä kehittämistyötä jossakin on tehty, mitä on opittu. Siksi hankesuunnittelukoulutuksen aikana kerrotaan paljon esimerkkejä, tarinoita. Ilpo Vuorisen (2005, 116–126) mukaan tarinankerrontaa osana opetusta puoltaa se, että kukin kuulija käyttää tarinasta sen osan, jota hän sillä hetkellä elämäntilanteessaan tarvitsee.

Malli sopii erilaisille ryhmille, sillä tehtävän vaikeusastetta ja painotuksia voi soveltaa paikalla olevan joukon mukaan. Ensimmäisen tehtävän aikana näkee sen, kuinka innok-

kaita osallistujat ovat heittäytymään leikkiin. Se vaikuttaa siihen, kuinka paljon teoriaosuutta voi käsitellä ryhmätyön sisällä.

3.3.2 Lappeenranta: uudella suunnitelmalla

Päätimme kokeilla uudistettua ohjelmaa seuraavassa koulutustilaisuudessa, joka järjestettiin Lappeenrannassa 11.10.2008. Päivä oli lauantai, joten toiveena oli saada tilaisuuteen myös sellaisia, jotka eivät voi käyttää koulutukseen osallistumiseen työaikaansa. Erinäisistä sekaannuksista johtuen emme saaneet osallistujalistaa etukäteen. Paikalla oli 10 henkilöä. Kävimme lyhyen esittelykierroksen jonka aikana selvisi, että joukko oli hankeosaamisessaan hyvin heterogeeninen.

Paikalliset järjestelyt ontuivat, koska hotellin kokousvastaava ei ollut töissä. Tekniikka ei toiminut ja kahvitaukojen tarjoilut eivät tulleet ajallaan. Näillä ulkoisillakin asioilla on vaikutusta – vähintään kouluttajien tunnelmiin.

Osallistujat lähtivät hyvin mukaan ryhmätyöleikkiin. Siirryimme Käpykylän Oravaperälle ja palasimme sinne kolme kertaa. Tai oikeastaan niin päin, että olimme suurimman osan ajasta Oravaperällä ja tulimme sieltä käymään teoriahetkiin. Ryhmätehtävien aikana huomasin, kuinka ryhmissä osaavimmat neuvoivat niitä, joille hanketyö oli uutta. Siinä mielessä yksi tavoitteistamme, paikallisen osaamisen siirtäminen ja verkostoitumisen tukeminen, onnistui hyvin. Loppukeskustelussa ja kirjallisessa arvioinnissa samamme palaute oli pääosin myönteistä. Ryhmätyöstä pidettiin ja osallistujat kertoivat saaneensa uusia oivalluksia.

Ryhmätehtävien purku vaati vielä terävöittämistä. Vaarana on aina, että joku innostuu liikaa. Tulosten esittäminen ja äänessä oleminen on hauskeempaa kuin toisen ryhmän esityksen kuunteleminen. Lappeenrannassa koko ryhmä (10 henkilöä) oli niin pieni, ettei kaaosta päässyt syntymään, vaikka kaikki ryhmät esittelivät omat tuotoksensa. Tosin eteläkarjalainen puheliaisuus oli riistäytynyt jäyhien pohjalaisten kouluttajien käsistä. Jos osallistujia on paljon, tehtäviä ei voi purkaa niin, että jokainen ryhmä kertoo aina

kaikki asiat. Toisaalta kaikilla pitää olla mahdollisuus hetkeen tähtenä. Jos tehtävää ei pureta, väärinymmärtämisen vaara lisääntyy: hyviä oivalluksia jää kertomatta ja tilanne jää monella tavalla kesken.

Päätimme jatkossa kokeilla tehtävien purkua seuraavilla tavoilla:

- Kaksi ryhmää opponoi toisiaan ja kouluttajat kiertävät kuuntelemassa/ kommentoimassa pareja. Koko joukon kuultavaksi nostetaan joitakin yksittäisiä asioita.
- Kouluttajat kysyvät jokaiselta ryhmältä eri kysymyksiä. Muut voivat osallistua keskusteluun.
- Kouluttajat kysyvät kaikilta yhteisesti, miltä tehtävän tekeminen tuntui, mitkä asiat herättivät eniten keskustelua, mikä oli vaikeinta, mitä jäitte miettimään, mitä opitte ja niin edelleen.

3.3.3 Joensuu: parempaan päin

Lumisessa Joensuussa odotti 25.11.2008 joukko innokkaita kurssilaisia. Johtuiko se sitten kouluttajien lisääntyneestä varmuudesta, koetellusta päivän rungosta, hyvästä ryhmästä vai kaikista edellä mainituista, niin koulutuspäivä oli mielestämme syksyn päivistä paras. Pienessä koulutustilassa oli 37 osallistujaa, joten tilanne oli aivan toisenlainen kuin Lappeenrannassa. Saimme aikaan melkoisen kaaoksen, kun sisustimme ahtaan tilan uudelleen ryhmätöiden alkaessa. Ahtaus ja siitä syntynyt rentous vaikuttivat ilmiin, ryhmätöitä tehtiin naureskellen, mutta tosissaan.

Oravaperä toimi myös suurelle ryhmälle. Jaoimme joukon kuuteen ryhmään ja käytimme puruissa eri menetelmiä. Loppukertauksessa käytimme avuksi mukana ollutta tuttua henkilöä. Pyysimme häntä esittämään kylään tulevaa paikallislehden toimittajaa, jolle kyläläiset kertoivat kokemuksistaan hankkeen suunnittelussa ja toteutuksessa. Tämä onnistui siksi, että ”reportteri” oli meille ennestään tuttu ja uskalsimme siksi luottaa häneen.

4 MITÄ OPITTIIN

Hankesuunnittelukoulutusta suunniteltaessa taustalla on ollut kokemuksellisen oppimisen malli. Siinä korostuu oppimiskokemusten reflektointi ja itseohjautuvaksi kasvaminen. Oppijan oman toiminnan rooli korostuu ja opettaja on lähinnä avustajana oppimisprosessissa. Hankkeiden suunnittelu ja toteutus on monimutkaista, siihen vaikuttavat esimerkiksi eri hanketyypit ja rahoitusmuodot. Osallistujien omaan oppimishaluun pitää luottaa. Yhden päivän aikana voidaan käsitellä vain yleisiä asioita, yksityiskohtien selvittäminen jää kunkin omaksi tehtäväksi. Koulutuksen on pystyttävä tarjoamaan välineitä ja kanavia itsenäiseen tiedon hankkimiseen ja syventämiseen, siis itseohjautuvaan oppimiseen. Tätä tukee myös osallistujille jaettava materiaalipaketti tiedonhankintavinkkeineen.

Suunnittelussa käytetty oppimiskäsitys on konstrukttiivinen: tieto on aina rakennettua, ei tietäjästään riippumatonta objektiivista heijastumaa. Oppija ei ole tyhjä astia vaan oppiminen on aktiivista kognitiivista toimintaa, jossa oppija tulkitsee havaintojaan ja uutta tietoa aikaisempien tietojensa ja kokemustensa pohjalta. Samalla oppiminen on myös sosiaalinen prosessi. Koulutuksen suunnittelussa on käytetty ongelmaperustainen oppimisen strategiaa. Sen mukaan oppimista tapahtuu, kun aktiiviset, itseohjautuvat oppijat ratkaisevat yhdessä ongelmia.

Koulutuksessa on käytetty paljon ryhmässä yhdessä tapahtuvaa oppimista. Koulutukseen osallistuvat ovat paikallisia, kehittämisestä kiinnostuneita henkilöitä. He jäävät alueelle sen jälkeen, kun kouluttajat nousevat junaan. Siksi keskinäinen tutustuminen, tiedon jakaminen ja toisilta oppiminen on päivän tärkeintä antia.

Kuvitteellisen Oravaperästä kertovan tarinan käyttö ryhmätöiden pohjana on osoittautunut hyväksi ratkaisuksi. Ensiksikin, se tuo päivään vaihtelua ja pilkahduksen huumoria, joka vaikuttaa ilmapiiriin. Mielestäni kehittämisen ja uusien asioiden luomiseen kuuluu aina huumori ja ilottelu. Toiseksi, ryhmätyö antaa osallistujille mahdollisuuden tasavertaisuuteen. He voivat tutustua eri rooleissa, ei vain esimerkiksi TE-keskuksen työntekijöinä, yhdistysaktiiveina tai oppilaitosten edustajina vaan ihmisinä. Tämä toivottavasti auttaa jatkossa asioiden hoitamista tuttujen ihmisen kanssa. Hanketyössä tarvitaan vuo-

rovaikutustaitoja ja erilaisten mielipiteiden yhteensovittamista. Ryhmätyö tukee myös tätä tavoitetta.

Kolmas Käpykylän Oravaperän käyttöä tukeva seikka on se, että kaikki voivat olla mukana samalla tietopohjalla. He tietävät Oravaperästä ja sen elämästä yhtä paljon – tai yhtä vähän. Jos esimerkkinä käytettäisiin alueen omia hankkeita, niin joku olisi aina sisäpiiriläinen ja loput ulkona. Nyt kaikki voivat ideointivaiheessa olla tasavertaisina mukana valitsemassa yhdessä kehitettävää asiaa. Usea koulutukseen osallistuja on kertonut käyttävänsä menetelmä jatkossa omassa työssään järjestäessään ideointi- ja koulutustilaisuuksia. Neljäs hyvä puoli on se, että myös ujut tai muuten hitaasti lämpiävät henkilöt uskaltavat paremmin osallistua pienessä ryhmässä.

Päivä päätetään yhteiseen palautekeskusteluun, joka sekin hoidetaan ryhmittäin. Näin sellaisetkin henkilöt, jotka eivät sanoisi mitään koko joukon kuullen, uskaltavat kertoa mielipiteensä. Kommentit pyydetään koko ryhmältä. Lisäksi kerätään kirjallinen palaute.

Kolmen koulutuskerran jälkeen päivän runko on kehittynyt selvästi. Samalla on kehittynyt myös kouluttajien varmuus: kyllä tästä selvittää. Kouluttajaparin kanssa työskentely on opettavaista ja stimuloivaa. Se on myös turvallista, koska aina voi olla varma siitä, että pari tulee tarvittaessa apuun. Kahdestaan työskennellessä paras ja tiukin arvioija on koko ajan vieressä, joten laadun varmistus toimii. Kotimatalla voi käydä päivän läpi, oppia ja pyyhkiä pöytä puhtaaksi.

Syksyn koulutuspäivien jälkeen työmme on jatkunut eri puolilla Suomea. Koulutuspäivän runko on toiminut myös suurissa, yli 60 osallistujan tilaisuuksissa. Runko hioutuu varmasti vielä. Varmuuden lisääntyessä uskallamme todennäköisesti kokeilla vielä jotakin uutta. Mitä se on, sen näyttää aika. Joka tapauksessa käymme vielä monta kertaa Käpykylän Oravaperällä.

LÄHTEET

- Aarnio, Helena & Helakorpi, Seppo & Luopajarvi, Timo (1991). Ammattipedagogiikka. Perusteita ja sovelluksia. Helsinki: WSOY.
- Coles, Colin (1999). Onko ongelmalähtöinen oppiminen ainoa tapa? Teoksessa Boud, David & Feletti, Grahame (toim.). Ongelmalähtöinen oppiminen. Uusi tapa oppia. Helsinki: Terra Cognita, 350–369.
- Engeström, Yrjö (1987). Perustietoa opetuksesta. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Harjunpää, Nina (1995). Yhteistyö maakunnan menestystekijänä. Tutkimus maaseudun kehittäjien verkostoista. Seinäjoki: Helsingin yliopisto, Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, Sarja B:14.
- Harjunpää, Nina (2001). Työkaluja maaseudun kehittäjille. Hankesuunnittelun opas. Ilmajoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
- Hautamäki, Lauri (1989). Elävä kylä – elävä kotiseutu – elävä Suomi. Kylätoiminnan tausta, synty ja laajeneminen kansanliikkeeksi. Helsinki: Kyläasiain neuvottelukunta.
- Karila, Kirsti & Nummenmaa, Anna Raija (2002). Asiantuntijuuden ja oppimisen opetussuunnitelmalliset tulkinnat. Teoksessa Nummenmaa, Anna Raija & Virtanen, Jorma. Ongelmasta oivallukseen: Ongelmaperustainen opetussuunnitelma. Tampere: Tampere University Press, 17–27.
- Katajamäki, Hannu & Kaikkonen, Rauno (1991). Maaseudun kolmas tie. Seinäjoki: Helsingin yliopisto. Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. Julkaisusarja A:1.
- Kauppila, Juha & Sivenius, Ari & Jämsen, Helena (2008). Sosiaaliset liikkeet ja aktiivinen kansalaisuus. Teoksessa Suojaranta, Juha & Kauppila, Juha & Rekola, Hilikka & Salo, Petri & Vanhalakka-ruoho, Marjatta (toim.). Aikuiskasvatuksen risteysasemalla. Johdatus aikuiskasvatukseen. Joensuu: Joensuun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Julkaisusarja B. Oppimateriaalia N:o 25. 2. korjattu ja uudistettu painos, 135–156
- Liiveri ry, <http://www.liiveri.net/>. Viitattu 10.12.2008.
- Maaseudun kehittämisprojekti (1991). Maaseutupolitiikan linjat 1990-luvulla. Maaseudun kehittämisohjelma – tavoitteet, strategiat ja keinot. Helsinki: Sisäasiainministeriö. Maa- ja metsätalousministeriö.
- Maaseutuverkosto, <http://www.maaseutu.fi/fi/index/maaseutuohjelma.html>. Viitattu 10.12.2008.
- Metsämuuronen, Jari (1997). Omaehtoinen oppiminen ja motiivistruktuurit. Helsinki: Opetushallitus, Tutkimus 3/1997.

Mäki (1998). Toiminta, toimimattomuus ja protesti. Paikallinen järjestötoiminta ja maaseutupolitiikka. Tampereen yliopisto. Julkaisematon lisensiaattityö.

Poikela, Esa & Nummenmaa Anna Raija (2002). Ongelmaperustainen oppiminen tiedon ja osaamisen tuottamisen strategiana. Teoksessa Poikela, Esa (toim.). Ongelmaperustainen pedagogiikka. Teoriaa ja käytäntöä. 2. korjattu painos. Tampereen yliopisto. Tampere: Tampere University Press, 33–52.

Rakennerahasto-ohjelmat <http://www.rakennerahastot.fi>. Viitattu 30.12.2008.

Rauste-von Wright, Maijaliisa & von Wright, Johan & Soini, Tiina (2003). Oppiminen ja koulutus. Helsinki: WSOY, 9., uudistettu painos.

Repo-Kaarento, Saara (2007). Innostu ryhmästä. Miten ohjata oppivaa yhteisöä. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Tynjälä, Päivi (2000). Oppiminen tiedon rakentamisena. Konstruktivisen oppimiskäytöksen perusteita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Uusitalo, Eero (1994). Maaseutupolitiikan keinot. Elinkeinojen edistäminen maaseudun kehittäjäyhteisöissä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Uusitalo, Eero (1998). Elinvoimaa maaseudulle – miksi, kenelle ja miten? Maaseutupolitiikan perusteet. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Vaasan lääninhallitus (1991). Uusi maaseutu. Vaasan läänin maaseutupoliittinen ohjelma. Vaasa: Vaasan lääninhallituksen julkaisusarja 1991:2. Vaasa.

Vuorinen, Ilpo (2005). Tuhat tapaa opettaa. Menetelmäopas opettajille, kouluttajille ja ryhmän ohjaajille. Tampere: Suomen Morenoinstituutin julkaisusarja nro 1. 7. painos.

LIITTEET

LIITE 1. Koulutuksessa käytetty ryhmätyötehtävä Käpykylän Oravaperä

KÄPYKYLÄ

KUNTA, JOSSA VILLI LUONTO
JA AIDOT IHMISET
KOHTAAVAT

(C) Harjunpää & Koivumäki 2009

TAPAUKSEN KÄPYKYLÄN ORAVAPERÄ

Käpykylä on vireä vajaan 5 000 asukkaan kunta. Oravaperän kylän n. 500 asukkaasta yli 65-vuotiaita on 100, alle 16-vuotiaita kylässä asuu 50. Työssäkäyvistä vajaa puolet saa elantonsa maanviljelyksestä ja sen sivuelinkeinoista. Täältä löytyy pari marjanviljelijää, pienleipomo, pari luomulihatilaa (sikaa ja nautaa) ja kaksi maaseutumatkailuyritystä. Lisäksi kylässä on ainakin peltiseppä, rakennusurakoitsija ja hirsiveistämö. Muut työikäiset käyvät pääasiassa työssä kylän ulkopuolella. Kauppaa ei ole. Kirkonkylään on matkaa n. 15 km ja lähikaupunkiin 50. Kylän seurojentalo on koulun vieressä ja se on remontoitu viimeisen päälle.

Kylällä on kokoustettu erilaisilla porukoilla ja puheeksi on noussut seuraavia asioita:

- Kylän vanhukset eivät ole tyytyväisiä saamaansa kunnalliseen kotipalveluun. Työntekijöillä on aina kiire eivätkä he ehdi tehdä kaikkia niitä töitä mitä vanhukset heillä teettäisivät. Sitäpaitsi kylässä asuu muutama sellainen vanhus, joka pärjää vielä tovin kotonaan, mutta ei suostu ottamaan vastaan kunnan tarjoamaa apua. Tosin naapurit alkavat olla huolissaan heidän pärjäämisestään. Vihreäksi homehtunut riisipuuro ei todennäköisesti ole ravintoarvoiltaan parasta mahdollista ainesta.
- Vanhemmat ovat huolissaan jälkikasvunsa touhuista koulun jälkeen. Viime viikolla yhtä ”Eemeliä” jouduttiin käyttämään terveyskeskuksessa. Kaikilla ei ole isovanhempia tai muuta hoitopaikkaa naapurissa, eikä lasten pitäminen mukana maatilan tai yrityksen töissä ole yksinkertaista.
- Lapsille olisi kiva tarjota mukavia harrastuksia omalla kylällä. Kuljettaminen muualle harrastamaan on illalla hankalaa sekä viljelijöille (navettatyöt) että muualla töissä käyville (uusi reissu kirkolle tai lähikaupunkiin melkein heti, kun sieltä on päässyt kotiin työpäivän jälkeen). Seurojentalo on koulun vieressä ja siellä on hyvää tilaa. Kylässä asuu pari viime kevään ylioppilasta, jotka tarvitsisivat harjoittelupaikkaa opiskelupaikan hakemista varten. Heistä Kalle tiedetään innokkaaksi urheilijaksi ja Kirsiä kiinnostavat kuvataiteet.
- Seuraintalo on jokirannassa, kylää halkovan valtatie vieressä. Kirkonkylän baarista työttömäksi jäänyt suurkeittiömäntä on vaihdivihkaa kysellyt mahdollisuuksista vuokrata seuraintalon keittiötä ainakin kesäisin. Lupa on ainakin toistaiseksi evätty, tiedä mitä siitäkin tulisi.
- Viimeinen kyläkauppias löi laudat oveen muutama vuosi sitten. Elintarvikekioskin mahdollisuudesta on aina välistä puhuttu. Niihin kun saa nykyään postinkin niin kätevästi.
- Yrittäjät ovat puhuneet siitä, kuinka pienten yritysten tuotteiden markkinointi on yksin tehden kallista ja aikaa vievää. Yrittäminen vaatii monenmoista osaamista, valmistuksen lisäksi riittää suunnittelua ja laskemista. Vastaavia puheita on kuultu myös naapurikunnista. Olisiko yhdessä mahdollisuus tehdä jotakin?

TEHTÄVÄ 1.

1. Päästäkää mielikuvituksenne valloilleen ja keksikää lisää piirteitä ja ihmisiä kylälle tarpeen mukaan.
2. Valitkaa toiveiden tynnyristä yksi asia, joka otetaan käsittelyyn ja ideoikaa, mitä pitäisi kehittää asian tiimoilta?

Tämä on leikkiä, joten irrotelkaa vapaasti! Uuden luomisessa on tärkeintä se, että uskaltaa kyseenalaistaa ns. itsestäänselvyydet ja uskaltaa ajatella toisin!

Tehtävä 1. Kehitettävä asia	
------------------------------------	--

--	--

TEHTÄVÄ 2	Tiedonhankinta ja tarpeiden selvittäminen
<p>Mitä tietoja puuhaihmiset tarvitsevat tuekseen, mistä tietoa saa?</p> <p>Mitä yhteistyökumppaneita tarvitaan?</p> <p>Minne pitäisi ottaa yhteyttä?</p>	

TEHTÄVÄ 3	
<p>Tavoitteet ja kuinka niitä mitataan</p> <p>Mikä on hyvä lopputulos, mihin tilanteeseen halutaan päästä? <i>Tavoitteet</i></p> <p>Kenen hyväksi työtä tehdään? Ketkä ovat edunsaajia?</p> <p>Jaa tavoitteet osiin!</p>	

Aikataulu: kauanko koko hanke kestää, entä osien kesto?	
---	--

<p>Keinot</p> <p>Mitä <u>konkreettisia</u> ”temppuja” pitää tehdä, jotta tavoitteeseen päästään?</p> <p>Mitä kustannuksia tekemisestä koituu? (ei summia, vaan esim. palkkoja, vuokria...)</p> <p>Mitä resursseja tarvitaan (ihmiset, tilat ym.) Mitä jo on? Mitä tarvitaan lisää?</p> <p>Miten voit ”todistaa”, että tavoitteisiin päästiin? Mitä asioita toteutusaikana seurataan, mitataan?</p> <p>Miten toiminnot jatkuvat hankkeen jälkeen? Kuka tuloksia hyödyntää?</p>	
TEHTÄVÄ 4	
	<p>Ryhmä a): Tehkää tiedotussuunnitelma</p> <p>Ryhmä b): Hankevetäjän paikka on auki, tehkää hakuilmoitus!</p> <p>Ryhmä c): Onko elämää hankkeen jälkeen? Paikallislehden toimittaja tekee teistä jutun kaksi vuotta hankkeen päättymisen jälkeen, mitä kerrotte? Miltä nyt tuntuu?</p>